

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 października 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził, że M. Ż. jako osoba wykonująca pracę nakładczą u płatnika składek (...) S.A nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu i rentowemu od dnia 1 listopada 2008 roku. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że umowa o pracę nakładczą była umową nieważną z uwagi na jej pozorność. Strony pod pozorem świadczenia pracy nakładczej zamierzały wywołać skutek polegający na uniknięciu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i z góry zakładały możliwość faktycznego niewykonywania uzgodnionego zobowiązania, a nakładca godził się z brakiem jakiegokolwiek możliwości weryfikacji wykonania zamówionej pracy / decyzja w aktach ZUS/.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył wnioskodawca wnosząc o jej zmianę i stwierdzenie, że podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu – emerytalnemu i rentowemu z tytułu pracy nakładczej w (...) S.A. od dnia 1 listopada 2008 roku do 28.02.2009 roku. Wnioskodawca podniósł, że z dniem 1 listopada 2008 roku podjął pracę nakładczą w (...) S.A. Ponieważ zachodził zbieg tytułów do ubezpieczenia wnioskodawca od dnia 1 listopada 2008 roku wybrał ten tytuł do odprowadzania składki na ubezpieczenie społeczne. / odwołanie k- 2-6/.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podniesiono argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji. / odpowiedź na odwołanie k- 14-15/.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

Wnioskodawca M. Ż. od dnia 15 stycznia 2008 roku prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...)”M.”. Przedmiotem działalności jest działalność agentów zajmujących się sprzedażą wyrobów tekstylnych, odzieży, wyrobów futrzarskich, obuwia i artykułów skórzanych. / wypis z (...) k- 45/.

Z tytułu prowadzonej na własny rachunek pozarolniczej działalności gospodarczej wnioskodawca dokonał zgłoszenia do ubezpieczeń społecznego i ubezpieczenia zdrowotnego /bezsporne/.

Wnioskodawca był przedstawicielem firmy (...) w Ł. / zeznania świadka S. Ż. /00:03:27 CD k- 43 /.

Wnioskodawca istnieniu firmy (...) S.A. dowiedział się z internetu./ niesporne/

Pismem z dnia 31 sierpnia 2017 r. (...) Oddział w R. poinformował wnioskodawcę o wszczęciu postępowania administracyjnego zmierzającego do ustalenia okresu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umów zawartych z płatnikiem składek (...) S.A. oraz o prawie czynnego udziału w każdym stadium postępowania, wypowiedzania się co do zebranych dowodów i materiałów. W piśmie wskazano, że brak jest raportów ZUS RCA, (...) natomiast zidentyfikowano raport (...) od 1 marca 2009 roku. Wnioskodawca został wezwany do przedstawienia kopii umów zawartych z (...) S.A., podania informacji o czasie trwania tych umów i ich rozwiązaniu, wyjaśnienia braku dokumentów rozliczeniowych, w terminie 7 dni /pismo ZUS w aktach ZUS/.

W odpowiedzi na pismo ZUS wnioskodawca wskazał, że nie jest w stanie udzielić odpowiedzi na pytania organu rentowego a pracował w spółce (...) bardzo krótko bo do 31 stycznia 2009 roku /pismo wnioskodawcy akta ZUS/.

W okresie od 1 listopada 2008 r. do 31 stycznia 2009 r. wnioskodawca był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako osoba wykonująca pracę nakładczą przez płatnika składek (...) S.A. /okoliczność bezsporna/.

W okresie tym wnioskodawca opłacał składki z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jedynie na ubezpieczenie zdrowotne /okoliczność bezsporna/.

Ponownie do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej wnioskodawca dokonał zgłoszenia od 1 lutego 2009 r. Brak było wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych z tytułu pracy nakładczej /okoliczność bezsporna/.

W raportach imiennych ZUS RCA (...) S.A. z tytułu umowy o pracę nakładczą zawartej z wnioskodawcą wykazała w spornym okresie od 12/2008 do 3/2009 miesięczne podstawy wymiaru składek po 380 zł /okoliczność bezsporna, dane ubezpieczonego akta ZUS/.

Umowę o pracę nakładczą płatnik składek (...) S.A. zawarła z ubezpieczonym w dniu 1 listopada 2008 roku. Zgodnie z § 1 umowy o pracę nakładczą polegała na przygotowaniu, kompletowaniu i dystrybucji materiałów reklamowych dostarczonych przez nakładcę. W § 3 strony ustaliły, że w okresie trwania umowy o pracę nakładczą wykonawcy przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę obliczone według stawki jednostkowej, która wynosi 19 zł brutto za skompletowanie i wysłanie jednej przesyłki reklamowej. Do obowiązków wykonawcy należało skompletowanie i dystrybucja co najmniej 20 kompletów przesyłek reklamowych miesięcznie, co zapewniało wykonawcy wynagrodzenie w kwocie co najmniej połowy najniższego wynagrodzenia zgodnie z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą, to jest kwoty 380 zł brutto miesięcznie. Szczegółowy rodzaj i zakres prac określa instrukcja robocza przekazana wykonawcy przez nakładcę. Za prace wykonane z innych materiałów niż otrzymane od nakładcy, to jest powielonych, skopiowanych lub wydrukowanych we własnym zakresie wynagrodzenie nie przysługiwało .

Zgodnie z § 2 umowy praca była wykonywana z materiałów zapewnionych przez nakładcę z wykorzystaniem narzędzi będących własnością wykonawcy, w dolnym miejscu i czasie. Przepis § 3 ust. 3 umowy stanowił, że wykonawca był zobowiązany rozliczyć się z pracy wykonanej w danym miesiącu do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego poprzez dostarczenie nakładcy raportu z wykonanej pracy. Zgodnie z § 3 ust. 4 za wykonaną pracę wykonawca otrzymywał wynagrodzenie obliczone wg stawki jednostkowej. W § 3 ust. 7 strony przewidziały, że nie wykonanie pracy w ilości, o której mowa w ust. 1, brak rozliczenia lub nie przyjęcie pracy w okresie 3 kolejnych miesięcy skutkować będzie rozwiązaniem umowy zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą. /umowa o pracę nakładczą akta ZUS/.

Minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło: w 2008 r. – 1.126 zł, w 2009 r. - 1.276 zł /okoliczność bezsporna/.

W okresie od listopada 2008 r. do lutego 2009 r. minimalna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej wynosiła miesięcznie:

- . do listopada 2008 r. - 1.770,82 zł,
- w grudniu 2008 r. - 1.781,13 zł,
- w 2009 r. - 1.915,80 zł. /okoliczność bezsporna/.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie opierając się na dokumentach załączonych do akt sprawy i w zakresie w jakim pokrywają się one z zeznaniami strony , na podstawie zeznań wnioskodawcy. Sąd pominął zeznania świadka S. Ź. . Podnieść należy ,że świadek nie potrafiła wskazać żadnych szczegółów dotyczących wykonywania umowy o pracę nakładczą wnioskodawcy. Informacje udzielane sądowi w trakcie przesłuchania były niekonkretne, świadek zaślaniała się niepamięcią , nie była w stanie wskazać żadnych szczegółów. Ponadto jak wskazała w spornym okresie czasu nie pozostawała z wnioskodawcą w związku małżeńskim i nie zamieszkiwała z nim razem. Sad odmówił wiary zeznaniom wnioskodawcy ,że w spornym okresie czasu faktycznie wykonywał umowę nakładczą bowiem brak jest jakichkolwiek innych dowodów potwierdzających tą okoliczność , w szczególności kopii raportów rozliczeniowych , korespondencji z (...) S.A. czy chociażby potwierdzenia wysłania określonej liczby kompletów materiałów reklamowych.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie jest niezasadne i podlega oddaleniu.

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r. (t. j. Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są m.in.:

- 1) osobami wykonującymi pracę nakładczą (pkt. 2 ust. 1 art. 6);
- 2) osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej "zleceniobiorcami" (pkt. 4 ust. 1 art. 6);
- 3) osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność (pkt. 5 ust. 1 art. 6).

Okres podlegania obowiązkowi ubezpieczenia został określony w art. 13 i w przypadku osób wykonujących pracę nakładczą oraz zleceniobiorców następuje od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia tej umowy (pkt. 2), a w przypadku osób prowadzących działalność pozarolniczą - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności (pkt. 4).

Z mocy art. 9 ust. 2 osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Może ona jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń.

Zgodnie z art. 9 ust. 2a osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 (tj. wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług) - prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 - podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wykonywania umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, oraz współpracy przy wykonywaniu tych umów podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Może ona dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi również z tytułu, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4. Przywołany przepis art. 9 ust. 2a obowiązuje od 1 listopada 2005 r. i wprowadzony został ustawą o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 1 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169, poz. 1412).

Zgodnie zaś art. 9 ust. 2b „osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2 (to jest wykonująca pracę nakładczą), prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wykonywania pracy nakładczej podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Może ona dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z tytułu, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2”.

Przepis art. 9 ust. 2b w przytoczonym brzmieniu dodany został począwszy od dnia 1 marca 2009 r. ustawą o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 grudnia 2008 r. (Dz. U. 2009 Nr 8, poz. 38)

Zasady zawierania umów o pracę nakładczą oraz całokształt uprawnień osób wykonujących pracę na ich podstawie reguluje, obowiązujące od 1 stycznia 1976 r., rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r., Nr 3, poz. 19 z późn. zm).

Zgodnie z § 2 rozporządzenia umowa o pracę nakładczą powinna być zawarta na piśmie i określać rodzaj umowy i jej podstawowe warunki, a w szczególności rodzaj pracy i termin jej rozpoczęcia oraz zasady wynagradzania.

Stosownie do § 3 ust. 1 rozporządzenia w umowie o pracę nakładczą strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50 % najniższego wynagrodzenia. Jeżeli praca nakładcza stanowi jedyne źródło utrzymania wykonawcy, wysokość wynagrodzenia nie może być niższa niż najniższe wynagrodzenie /ust. 2/.

Z treści § 12 ust. 1 Rozporządzenia wynika, że wykonawcy przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę obliczone według stawek jednostkowych, a gdy jest to uzasadnione rodzajem pracy - przy zastosowaniu innej odpowiedniej formy wynagrodzenia za tę pracę, ustalonej w umowie lub w obowiązujących u danego nakładcy zasadach wynagradzania wykonawców.

Zgodnie z § 6 ust. 1 nakładca może rozwiązać umowę bez wypowiedzenia z winy wykonawcy w razie ciężkiego naruszenia przez niego obowiązków wynikających z umowy, a w szczególności m.in. niewykonywania bez uzasadnionych przyczyn przez okres 3 miesięcy ilości pracy, o której mowa w § 3 ust. 1.

Organ rentowy wyłączył M. Ż. z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania pracy nakładczej u płatnika składek (...) S.A. z siedzibą w T. w okresie od 1 listopada 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zakwestionował ważność umowy o pracę nakładczą zawartej pomiędzy odwołującym się a (...) S.A., stojąc na stanowisku, że podpisanie umowy o pracę nakładczą przez wnioskodawcę i zgłoszenie go z tego tytułu do ubezpieczeń społecznych było czynnością pozorną mającą na celu jedynie uniknięcie opłacania składek z tytułu prowadzonej przez wnioskodawcę działalności gospodarczej.

Istotą przedmiotowego sporu stało się zatem rozstrzygnięcie, czy umowa o pracę nakładczą zawarta pomiędzy odwołującymi się a płatnikiem składek (...) S.A., dotknięta jest wadą pozorności określoną w art. 83 k.c. W konsekwencji ustalenia wymagało czy wnioskodawca był wykonawcą pracy nakładczej w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a tym samym, czy spełniał przesłanki prawa wyboru rodzaju tytułu do ubezpieczeń.

Odnosząc się do powyższej spornej kwestii przypomnienia wymaga, że wedle poglądów doktryny praca nakładcza polega na zarobkowym wykonywaniu przez osobę fizyczną na zlecenie i rachunek pracodawcy czynności - w szczególności - w zakresie: wytwarzania przedmiotów z materiałów powierzonych, naprawiania, wykańczania i konserwacji przedmiotów oraz świadczenia innych usług. Praca nakładcza wykonywana jest indywidualnie poza siedzibą pracodawcy. Osoba wykonująca pracę nakładczą świadczy pracę na zlecenie nakładcy z materiału przezeń powierzonego, nie mając bezpośredniego kontaktu z osobami, dla których wytwarzane przedmioty są przeznaczone i nie ponosząc ryzyka zbycia tych przedmiotów. Wynik pracy osoby wykonującej pracę nakładczą przypada nakładcy. Wykonujący pracę nakładczą może w zasadzie pracować w dowolnym miejscu i czasie, jednak ryzyko związane ze świadczeniem pracy nakładczej ponosi - inaczej niż w stosunku pracy - osoba, która podjęła się tej pracy. Prawo do wynagrodzenia za pracę nakładczą oraz jego wysokość uzależnione są od konkretnego rezultatu pracy. Osoby wykonujące pracę nakładczą nie pozostają w stosunku pracy, co wynika już z samych rozwiązań przyjętych w Kodeksie pracy. W szczególności art. 303 § 2 k.p. wymienia stosunek pracy i obok niego umowę o pracę nakładczą jako dwie różne podstawy zatrudnienia, a ponadto art. 2 k.p., określając osoby będące pracownikami, pomija osoby wykonujące pracę nakładczą. Jednocześnie ustawodawca przyznał osobom wykonującym ten rodzaj pracy szereg uprawnień pracowniczych w celu upodobnienia ich sytuacji prawnej do sytuacji prawnej pracowników zarówno w sferze prawa materialnego, jak i procesowego. Najważniejszą cechą zawartych w rozporządzeniu Rady Ministrów z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą unormowań jest maksymalne zbliżenie statusu osób wykonujących pracę nakładczą do statusu prawnego pracowników, z jednoczesnym uwzględnieniem specyfiki tego rodzaju pracy. Wprowadzenie na mocy cytowanego rozporządzenia do umowy o pracę nakładczą szeregu uprawnień pracowniczych nie przekreśla jednak jej cywilnoprawnego charakteru. Stąd też zastosowanie mają do niej wprost (a nie odpowiednio, poprzez odesłanie zawarte w art. 300k. p.) przepisy art. 83 k.c. /por. wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 r. sygn. III UK 73/07, LEX nr 356045, M.P.Pr. (...); wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2010 r., sygn. I UK 43/10, LEX nr 619658/.

Artykuł 83 § 1 kc stanowi, że nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Wada pozorności polega na niezgodności między aktem woli, a jej przejawem na zewnątrz. Obejmuje dwa stany faktyczne tzn. oświadczenie woli złożone drugiej stronie, za jej zgodą dla pozorów albo w ogóle ma nie wywołać skutków prawnych, albo ma wywołać skutki prawne, ale inne niż te, które wynikają z treści czynności prawnej. W pierwszym wypadku czynność prawna zawierająca pozorne oświadczenie woli jest bezwzględnie nieważna, w drugim zaś jej ważność oceniana jest według właściwości ukrytej czynności prawnej. Zgodnie z jednolitym stanowiskiem judykatury pierwsza i zasadnicza cecha czynności pozornej wyraża się brakiem zamiaru wywołania skutków prawnych, jakie prawo łączy z tego typu i treścią złożonego oświadczenia. Jest to zatem z góry powzięta i świadoma sprzeczność między oświadczonymi a prawdziwymi zamiarami stron, czyli upozorowanie woli stron na zewnątrz i wytworzenie przeświadczenia dla określonego kręgu (otoczenia), nie wyłączając organów władzy publicznej, że czynność o określonej treści została skutecznie dokonana. Działanie przepisu art. 83 § 1 zd. 1 kc ujawnia się w tym, że Sąd jest władny uznać przeznaczone "na zewnątrz" - w powyżej przytoczonym znaczeniu - oświadczenie za nieważne, ponieważ w świetle "ukrytego" porozumienia zachodzi brak konstytutywnej cechy każdego oświadczenia woli, jakim jest zamiar wywołania skutków prawnych. Dalszymi warunkami wymaganymi przez art. 83 § 1 kc dla uznania oświadczenia woli za pozorne jest wymagana konieczność złożenia go drugiej stronie, która będąc jego adresatem zgadzała się na to, czyli była aktywnym uczestnikiem stanu pozorności /wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2004 r., sygn. III CK 456/02, niepubl./.

W kwestii stosowania przepisów prawa cywilnego przy rozstrzygnięciu sporów na tle ważności czynności prawnych stanowiących tytuł objęcia ubezpieczeniami społecznymi ukształtowało się bogate orzecznictwo sądowe. W licznych orzeczeniach dotyczących umów o pracę jako podstawy podlegania ubezpieczeniom społecznym podkreślano, iż umowa jest zawarta dla pozorów, a przez to nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy /por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005 r., sygn. II UK 321/04, opubl. OSNP 2006 nr 11-12, poz. 190; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2007 r., sygn. II UK 56/07, LEX nr 376433/.

Dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy podstawowe znaczenie ma okoliczność, iż w dacie zawierania umowy o pracę nakładczą przez M. Ż. obowiązywał przepis art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dający możliwość osobom prowadzącym działalność gospodarczą zmiany tytułu ubezpieczenia, w tym również w razie zawarcia umowy o pracę nakładczą bez względu na wysokość podstawy wymiaru składek. W przypadku zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, która jest zobowiązana do opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale (art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), oraz tej samej osoby, która podjęła się wykonywania pracy nakładczej, osoba taka mogła dobrowolnie, na swój wniosek, zmienić tytuł ubezpieczenia na ubezpieczenie oparte na pracy nakładczej, dla której podstawę wymiaru składek stanowił przychód z tytułu tej pracy (art. 18 ust. 1 tej ustawy), przy czym nie przepisy nie ustanawiały ustawowego minimum podstawy wymiaru składek z tego wybranego lub zmienionego tytułu ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. Wymieniona luka w przepisach została usunięta przez ustawodawcę dopiero z dniem 1 marca 2009 r., to jest z dniem wejścia w życie art. 9 ust. 2b w którym określono minimum podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osób wykonujących pracę nakładczą warunkujące możliwość wyboru tytułu ubezpieczenia.

Jeszcze w stanie prawnym obowiązującym przed zmianą wprowadzoną od 1 marca 2009 r. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 stycznia 2008 r., sygn. akt III UK 75/07, stwierdził, iż wykładnia funkcjonalna i systemowa przepisów prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku o doniosłości prawnej tylko takiej umowy o pracę nakładczą, w której strony uzgodniły i realizowały rozmiar wykonanej pracy nakładczej w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę. Pozorna umowa o pracę nakładczą, na podstawie której jej strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych cech (elementów) tego zobowiązania dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę nie stanowi tytułu podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą. Sąd Najwyższy uważa, że wykładnia systemowa przepisów rozporządzenia o pracy nakładczej w związku z art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych prowadzi de lege lata do wniosku, że przychód z tytułu pracy nakładczej przyjmowany do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób wykonujących pracę nie może być niższy od połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, które jest konstrukcyjnym elementem i minimalnym "pułapem" płacowym oraz składkowym prawnie doniosłej umowy o pracę nakładczą na gruncie przepisów rozporządzenia o pracy nakładczej oraz przepisów prawa ubezpieczeń społecznych. /opubl: Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rok 2009, Nr 3-4, poz. 53, str. 160/. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w wyroku z dnia 9 stycznia 2008 r., sygn. III UK 73/07 /opubl: Monitor Prawa Pracy rok 2008, Nr 2, str. 58/. Przytoczone stanowisko Sądu Najwyższego Sąd Okręgowy w Łodzi w pełni podziela.

Zdaniem Sądu Okręgowego, zebrany w sprawie materiał dowodowy i poczynione na jego podstawie ustalenia faktyczne uzasadniają twierdzenie, że zakwestionowana przez ZUS umowa o pracę nakładczą została zawarta dla pozorów, to jest bez zamiaru realizacji obowiązków z niej wynikających. W ocenie Sądu umowa między M. Ż. a (...) S.A., została zawarta jedynie celem umożliwienia odwołującemu się uzyskania drugiego tytułu do ubezpieczeń społecznych. Umowa taka z mocy art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p. jest nieważna.

W sprawie ustalono, że odwołujący prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą od dnia 15 stycznia 2008 roku. Od dnia 1 listopada 2008 r. wnioskodawca dokonał wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej i dokonał zgłoszenia jedynie do ubezpieczenia zdrowotnego. Ponownie do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej wnioskodawca dokonał zgłoszenia od 1 marca 2009 r. W okresie od 1 listopada 2008 r. wnioskodawca był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych jako osoba wykonująca pracę nakładczą przez płatnika składek (...) S.A.

Ustalono także, że na podstawie umowy o pracę nakładczą wnioskodawca miał wykonywać pracę polegającą na przygotowaniu, kompletowaniu i dystrybucji materiałów reklamowych dostarczonych przez nakładcę. Wynagrodzenie zostało ustalone na kwotę 19 zł brutto za skompletowanie i wysłanie jednej przesyłki reklamowej. Do obowiązków wykonawcy należało skompletowanie i dystrybucja co najmniej 20 kompletów przesyłek reklamowych miesięcznie, co zapewniało wykonawcy wynagrodzenie w kwocie 380 zł brutto miesięcznie. Tymczasem 50 % najniższego wynagrodzenia w roku 2008 stanowiło kwotę 563,-zł brutto, zaś w 2009 roku 638,- złotych brutto.

Postrzeżenie stosunku prawnego opartego na umowie o pracę nakładczą jako szczególnego rodzaju zatrudnienia miało wpływ na ukształtowanie przez ustawodawcę uprawnień wykonawców pracy nakładczej w zakresie ubezpieczenia społecznego. W związku z tym praca nakładczą, traktowaną wyłącznie jako umowa prawa cywilnego (umowa o dzieło lub świadczenie usług), nie stanowi tytułu ubezpieczenia społecznego; staje się tytułem ubezpieczenia tylko w pewnych warunkach, tj. wtedy, gdy sposób wykonywania umowy pozwala na traktowanie wykonawcy jak pracownika. Należy uwzględnić, że przedmiotem ubezpieczeń społecznych może być tylko ryzyko utraty lub ograniczenia możliwości zarobkowych wskutek ograniczenia zdolności do pracy zgodnej z kwalifikacjami, w związku z wiekiem lub niezdolnością do pracy, a więc praca nakładczą może być uznawana za tytuł ubezpieczeń społecznych tylko wówczas, gdy świadczenie jej ma charakter zarobkowy, w sposób dostarczający stałego źródła utrzymania. Utrzymywanie się z wykonywania pracy nakładczej, świadczenie jej w sposób zawodowy i uczynienie z niej stałego źródła utrzymania stanowi ten element wspólny wykonywaniu umowy o pracę nakładczą i zatrudnieniu w ramach

stosunku pracy, który uzasadnił przyznanie osobom wykonującym ten rodzaj zatrudnienia pewnych uprawnień pracowniczych i zbliżenia ich sytuacji prawnej do sytuacji prawnej pracowników. Miało to znaczenie zarówno w ukształtowaniu stosunków zatrudnienia, jak i ubezpieczenia.

Warunki zrównania uprawnień wykonawców pracy nakładczej z pracownikami zostały uregulowane na podstawie delegacji zawartej w art. 303 k.p. w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą. O pracowniczym, a jednocześnie ubezpieczeniowym, statusie wykonawcy umowy o pracę nakładczą decyduje wykonywanie miesięcznej ilości pracy określonej w umowie, przy czym strony mają określić taką minimalną miesięczną ilość pracy należącej do obowiązków wykonawcy, która pozwala na zyskiwanie wynagrodzenia w wysokości określonej co do swej dolnej granicy. Określenie takiego minimum jest konieczne (konstrukcyjne) dla możliwości potraktowania umowy o pracę nakładczą na równi ze stosunkiem pracy. Właśnie wykonywanie pracy nakładczej w wymiarze nie niższym od minimalnej miesięcznej ilości pracy i otrzymywane za to wynagrodzenie uzasadnia domniemanie zawodowego świadczenia takiej pracy i czynienia z niej źródła utrzymania, a w konsekwencji objęcie tego rodzaju źródła utrzymania ochroną na wypadek zaistnienia ryzyka ubezpieczenia.

Tymczasem wykładnia § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą, prowadząca do wniosku, że kwotę wynagrodzenia kwalifikującą umowę o pracę nakładczą jako podlegającą ubezpieczeniom społecznym, stanowi kwota wynagrodzenia nie mniejsza od 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie art. 77⁴ pkt 1 k.p. oraz że - w związku z art. 25 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę - oznacza kwotę 760 zł, jest nietrafna, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. stosuje się na podstawie art. 303 § 1 k.p. upoważniającego Radę Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia zakresu stosowania przepisów prawa pracy do osób wykonujących pracę nakładczą, z późn. zm. wynikającymi z odmiennych warunków wykonywania tej pracy. W tym przepisie nie upoważniono Rady Ministrów do określenia jakiegokolwiek kwoty wynagrodzenia wykonawcy umowy o pracę nakładczą. Kwota wynagrodzenia przyjęta w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. wynika wyłącznie z zastosowanego w § 3 rozporządzenia odesłania do art. 77⁴ k.p., właśnie tego, w którym upoważniono Ministra Pracy i Polityki Socjalnej do określenia w drodze zarządzenia najniższego wynagrodzenia za pracę przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, oraz przypadków, w których mimo niewykonywania pracy w takim wymiarze pracownikowi przysługuje najniższe wynagrodzenie. Przepis art. 77⁴ k.p. dodano ustawą z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 r. Nr 24, poz. 110). Po skreśleniu art. 11 pkt 3 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę i skreślono ustawą o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, po dniu 1 stycznia 2003 r. uprawnienie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej do określania wynagrodzenia najniższego ustało.

W ostatnim rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 stycznia 1998 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1998 r. Nr 16, poz. 74), po zmianie od dnia 1 stycznia 2001 r. (rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, Dz. U. z 2000 r. Nr 121, poz. 1308), najniższe wynagrodzenie zostało określone na kwotę 760 zł. Do tej wartości ustawodawca nawiązał w art. 25 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, wskazując jednocześnie, że ilekroć w przepisach prawa jest mowa o "najniższym wynagrodzeniu za pracę pracowników" przez odwołanie się do odrębnych przepisów lub do Kodeksu pracy albo przez wskazanie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, Ministra Pracy i Polityki Społecznej lub ministra właściwego do spraw pracy jako zobowiązanego do ustalania takiego wynagrodzenia na podstawie odrębnych przepisów lub Kodeksu pracy, tylekroć oznacza kwotę 760 zł. Nie można nie dostrzegać, że przepis ten - ze względu na umiejscowienie i materię, którą reguluje - ma charakter przepisu przejściowego, który nie reguluje stosunków prawnych na przyszłość. W przepisach przejściowych określa się prawo, które należy stosować do zdarzeń, zachowań i stosunków prawnych istniejących w chwili wejścia ustawy w życie (por. § 30 ust. 1 i 2 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej", Dz. U. z 2002 r. Nr 100, poz. 908). Co do zasady należy wykluczyć po wejściu

w życie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę posługiwanie się w systemie prawa pracy dwoma pojęciami dotyczącymi wynagrodzenia za pracę - pojęciem wynagrodzenia minimalnego i najniższego wynagrodzenia.

Ocena stosunków prawnych powstałych po dniu wejścia w życie przepisów ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę następuje na podstawie przepisów obowiązujących od dnia 1 stycznia 2003 r., zatem w zawartej po tym dniu umowie o pracę nakładczą strony powinny - jeżeli ich zamiarem jest objęcie tego stosunku ubezpieczeniami społecznymi - określić minimalną miesięczną ilość pracy wykonawcy odpowiadającą wynagrodzeniu w wysokości co najmniej połowy wynagrodzenia minimalnego ustalanego w trybie i na zasadach przewidzianych w art. 6 ustawy o wynagrodzeniu minimalnym (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 2008 r. III UK 73/2007 LexPolonica nr 2143296, III UK 74/2007 LexPolonica nr 2143297, III UK 75/2007 OSNP 2009/3-4 poz. 53, III UK 76/2007 LexPolonica nr 2143298, III UK 77/2007 LexPolonica nr 2143299; wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2009 r. I UK 314/2008 OSNP 2010/21-22 poz. 272 i wyrok SN z dnia 19 stycznia 2010 r. I UK 261/2009 LexPolonica nr 2439969 oraz wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2012 r. II UK 182/2011 Monitor Prawa Pracy (...) str. 437, LexPolonica nr 4974071).

Tymczasem strony zawarły umowę, której wykonywanie - ze względu na zbyt niskie wynagrodzenie - nie stanowiło tytułu objęcia ubezpieczeniami społecznymi. Ilość pracy określona w zawartej z ubezpieczonym umowie o wykonywanie pracy nakładczej odpowiadała wynagrodzeniu miesięcznemu w kwocie 380 zł, w czasie gdy minimalne wynagrodzenie wynosiło kwotę 1.126 zł (od dnia 1 stycznia 2008 r.) i 1.276 zł (od 1 stycznia 2009 r.), należało przyjąć, że nie został spełniony element konstrukcyjny umowy o pracę nakładczą, o którym mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą, bez względu na to, czy zawarcie umowy miało na celu rzeczywistą realizację wynikających z niej zobowiązań, czy było skierowane wyłącznie na skorzystanie z możliwości wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego związanego z opłacaniem zaniżonych składek (por. wyrok SN z dnia 17 kwietnia 2009 r. I UK 314/2008 OSNP 2010/21-22 poz. 272). Ponadto w ocenie Sądu brak jest jakichkolwiek dowodów, że umowa była wykonywana. Wnioskodawca nie dysponuje żadną korespondencją z firmą (...) S.A., która świadczyłaby o raportowaniu z wykonanych zadań czy też dowodami potwierdzającymi faktyczne rozesłanie materiałów reklamowych.

Powyższe prowadzi do konkluzji, że zawarcie formalnej umowy o pracę nakładczą nie miało na celu rzeczywistej realizacji wynikających z niej zobowiązań, ale było nakierowane wyłącznie na skorzystanie z możliwości wyboru tytułu ubezpieczenia społecznego, związanego z opłacaniem niższych składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne niż wynikające z prowadzonej jednocześnie działalności gospodarczej. Za taką tezę przemawia również fakt zadeklarowania niskich podstaw wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą w stosunku do minimalnych podstaw wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu wykonywania działalności gospodarczej. W tym stanie rzeczy - w uznaniu Sądu Okręgowego - skoro strony nie zamierzały osiągnąć skutków wynikających z umowy, a jedynym celem było umożliwienie skorzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego, to umowa taka jest pozorna i z mocy art. 83 k.c. nieważna. Nieważna umowa o pracę nakładczą nie mogła prowadzić do objęcia wykonawcy tej pozornej umowy ubezpieczeniem społecznym.

Zawarcie przedmiotowej umowy podlegało także ocenie pod kątem jej zgodności z zasadami współzycia społecznego. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 stycznia 2008 roku, sygn. akt III UK 75/07 (OSNP 2009/3-4/53), dążenie do uzyskania pełnej ochrony prawa ubezpieczeń społecznych od przychodu z pracy nakładczej uzyskiwanego w niskich kwotach przy opłacaniu przez płatnika i ubezpieczonego składek na te ubezpieczenia w kwotach po kilka złotych miesięcznie narusza wszelkie nazwane normatywne i nienazwane zasady współzycia społecznego, w tym: zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, zasadę solidaryzmu ubezpieczeń społecznych, zasadę ochrony interesów i niepokrzywdzenia innych ubezpieczonych, zasadę nieuprawnionego nieuszczerplania środków funduszu ubezpieczeń społecznych oraz wszelkie elementarne zasady uczciwego obrotu prawnego, zmierzając do objęcia nieuprawnionym tytułem ubezpieczenia społecznego wykonawcy pozornej umowy o pracę nakładczą. Taką osobę mogą przecież spotkać ryzyka ubezpieczeniowe, takie jak, np. choroba, wypadek przy pracy nakładczej, czy utrata zdolności do wykonywania tej pracy. W przypadku wystąpienia tego rodzaju ryzyk uzyskanie gwarancji ubezpieczeniowych od utraconego dochodu w tak niskich kwotach w postaci chociażby minimalnych świadczeń emerytalnych, rentowych lub wypadkowych pozostawałoby w oczywistej sprzeczności i rażącej dysproporcji do

opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne w kwotach zaledwie po kilkadziesiąt złotych miesięcznie. W tej sytuacji w uznaniu Sądu Najwyższego jest oczywistym, że pozorne czynności prawne lub zachowania naruszające zasady współżycia społecznego nie korzystają z ochrony Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przedstawione wyżej rozważania jednoznacznie wskazują, iż sporna umowa o pracę nakładczą, jest nieważna z uwagi na jej pozorność (art. 83 § 1 k.c.), a także z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

W konsekwencji skoro przedmiotowa umowa o pracę nakładczą jest nieważna to organ rentowy w skarżonej decyzji prawidłowo uznał, iż odwołujący się w spornym okresie nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu oraz rentowym z tytułu wykonywania na jej podstawie pracy nakładczej. Pozorna umowa, jak i umowa sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, nie wywołuje żadnych skutków prawnych, także w prawie ubezpieczeń społecznych. Nie może więc stanowić ona uprawnionego tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc odwołanie oddalił.